

Venus i els bàrbars

Venus i els bàrbars

Lluís Capdevila

Pròleg
d'Agnès Rotger

 Cap de Brot
Edicions

Títol original *Venus i els bàrbars*

©1929, Lluís Capdevila i Vilallonga

Primera edició març de 2026

© 2026, hereus de Lluís Capdevila i Vilallonga

© de la il·lustració de la coberta Alba Barceló (@auba.barcelo)

© de la fotografia de l'autor DanielDominiqueDD

© del pròleg Agnès Rotger i Dunyó

© d'aquesta edició Cap de brot edicions

info@capdebrot.cat

www.capdebrot.cat

Impress a Impremta Pagès (Anglès), Països Catalans - *Printed in Catalonia*

Disseny de la col·lecció Júlia Planas (@lautonoma)

Correcció Josep M. Codina i Judit Pujol

Maquetació Germán Bartolomé

ISBN 979-13-991083-4-7

Dipòsit legal GI 236-2026

Queda totalment prohibida qualsevol forma de reproducció d'aquesta obra sense l'autorització de l'editorial. Si necessiteu fotocopiar-ne o escanejar-ne algun fragment, adreceu-vos a CEDRO o consulteu l'enllaç www.conlicencia.com

La mirada ferotge de Capdevila sobre el món rural

Venus i els bàrbars, ho heu de saber d'entrada, és «una de les coses més fortes que s'han escrit en català». ¹ O almenys això és el que va anunciar el setmanari *L'Esquella de la Torratxa* just abans que es posés a la venda, l'agost de 1929. No li feia falta la propaganda: molta gent ja estava esperant la novetat de Lluís Capdevila, autor famós i polèmic. La seva novel·la anterior, *Memòries d'un llit de matrimoni* (1926), havia tingut un èxit extraordinari. No era un llibre eròtic, però el títol era prou cridaner com perquè algú suposés que ho era i li posés una querella per escàndol públic, que no va prosperar.

Poc després que *Venus* arribés a les llibreries es va celebrar el Dia del Llibre, instaurat feia tres anys el 7 d'octubre —el 1930 es va traslladar al 23 d'abril, fusionant-lo amb la diada de Sant Jordi, en què històricament es regalaven roses. Aquell dia, del llibre de Capdevila se'n van vendre 1.200 exemplars i alguns mitjans el van situar entre els més venuts, al costat de la traducció catalana del *Quixot*, de Cervantes, i *Les llàgrimes de Sant Llorenç*, de Pere Coromines, entre d'altres. ² La novetat no va decebre: alguns la van

1 Nòtula (30 d'agost de 1929). *L'Esquella de la Torratxa*, p. 547.

2 La *Campana de Gràcia*, a l'article «De la festa del llibre» (12 d'octubre de 1929, p. 4), criticava la llista de llibres més venuts que s'havia publicat al diari conservador *La veu de Catalunya*, que ignorava maliciosament el llibre de Capdevila.

considerar la millor obra de l'autor, i també va despertar la indignació d'alguna gent, que va trobar que el contingut era ofensiu. De nou, èxit i polèmica: Capdevila en la seva essència.

Bohemi, periodista, escriptor

Lluís Capdevila i Vilallonga va néixer a Barcelona el 1893 en una família benestant. Gràcies a això, va poder viure una temporada a París quan era jove, on va conèixer alguns dels pintors, escultors i poetes famosos que hi vivien i va freqüentar cafès i cabarets, totalment fascinat per la vida bohèmia. Aquella època no va durar gaire perquè el seu pare es va arruïnar i li va tancar l'aixeta d'un dia per l'altre. Capdevila va haver de tornar a casa —una casa que havia passat d'un pis modernista de l'Eixample a un de molt senzill al Poblenou, compartit amb una altra família— i buscar la manera de guanyar-se la vida. La patacada va fer que es convertís realment en la figura que tenia tan romantitzada: la de l'artista pelat com una rata que viu de nit, buscant les emocions fortes dels baixos fons i les llargues hores de les tertúlies amb els intel·lectuals de la ciutat. S'havia convertit en el paradigma del bohemí de principis del segle vint a Barcelona. Encara que passés gana i més d'un dia dormís al carrer, cuidava molt la seva imatge i es va fer conegut per portar sempre una pipa a la boca i un monocle a l'ull que, segons deia, li havia ensenyat a posar-se l'escriptor Max Jacob a París.

Havia començat a escriure d'adolescent —va publicar el primer llibre, premiat, als setze anys— i això és el que va

fer la resta de la seva vida: escriure desafortadament, a tot arreu, per poder menjar i perquè era la seva passió. Va ser autor d'una vintena d'obres de teatre, una vintena més de novel·les, un parell de llibres de cròniques —del Parlament i del front de guerra— i unes llargues memòries. I també va ser un periodista hiperactiu que va col·laborar a tota mena de mitjans —els que no existien, se'ls va inventar ell—, sempre que no fossin de tendència conservadora. El seu compromís polític i la seva irreverència el van portar fins i tot a trepitjar la presó; el primer cop per ser membre de la redacció de *Los Miserables*, un diari que ell definia com «de l'esquerra més insubornable i més inflamada»³ i on col·laborava Joan Salvat-Papasseit.

Malgrat la seva atracció pel que ara en diríem la vida «als marges», amb els anys es va convertir en un autor popular, respectat i fins i tot ben pagat. Va ser coautor, amb Víctor Mora, del llibret de la famosa sarsuela *Cançó d'amor i de guerra* (1926) i va arribar a dirigir el diari *La Humanitat*, encara que les picabaralles amb el seu editor —i amic personal— Lluís Companys van ser freqüents.

Quan va publicar *Venus i els bàrbars* ja era un escriptor i periodista reconegut. El poeta i crític Agustí Esclasans, en un article molt elogiós de 1933, va dir d'ell que era «l'exemplar més perfecte, entre nosaltres, de literat de carrer obert i d'aire lliure», que «no ha transigit mai amb la grisor morta dels pedants d'universitat i seminari», i que *Venus i els bàrbars* era «un dels seus llibres més harmoniosos». I, sobre la seva obra en general, deia que «comenta la realitat,

3 Ll. Capdevila (1975). *De la Rambla a la presó*. Edicions La Paraula Viva.

s'enterneix quan és piadosa envers l'obrer i el pobre, s'indigna quan topa amb el plutòcrata i l'imbècil, t'esclata en diatribes i en sarcasmes més o menys cantelluts i feridors quan veu que tota la bona voluntat de l'escriptor cordial no és prou per rectificar la vida tèrbola del món quotidià».⁴

Un autor implacable

El llibre que teniu a les mans és una bona mostra de l'estil de Capdevila. Una prosa viva, directa i clara que enganxa des del primer moment. Les seves descripcions són riques sense embafar, malgrat un costum molt característic dels seus textos: si hi ha quatre adjectius que encaixen, per què triar-ne un? Llegint-lo ens capbussem amb tots els sentits al món que ens obre. Si hi entrem, ho fem amb totes les conseqüències. És implacable, no ens estalvia res: no només veiem la bellesa d'un paisatge, notem la frescor de l'aigua o el bon gust d'un rostit, sinó que sentim les pudors, les humitats o la tensió d'una situació que ens eriça la pell.

Quan comencem *Venus i els bàrbars*, de seguida ens preguntem si és una novel·la, una crònica o què és exactament. És real, és inventat? Quan arribarà el conflicte de la història? El narrador és ell mateix explicant una experiència personal o és un personatge literari? La resposta és que és un llibre de ficció, i encara que no té la majoria dels elements ni l'estructura tradicional d'una novel·la, va ser així com la van presentar quan es va publicar, potser perquè no hi

4 A. Esclasans (28 d'octubre de 1933). Per la justícia i per la llibertat. *La Humanitat*, p. 8.

ha cap etiqueta coneguda que li encaixi millor —diria que és un reportatge periodístic inventat, però aquest gènere encara no existeix.

De fet, que sigui ficció és una bona notícia, perquè la galeria de personatges que descriu Capdevila de manera tan excel·lent és brutal. Gairebé tots els habitants del poble on s'instal·la el narrador són gent primària, perversa, violenta, libidinosa, ignorant... Bàrbars, vaja. És probable que decidís escriure aquest retrat del món de poble com a reacció al ruralisme idealitzat que predominava a la cultura catalana i que ell detestava. Al mateix llibre ho justifica: amb poques excepcions, deia, els escriptors i dramaturgs del país «ens han pintat una naturalesa i uns pagesos de pessebre» en una literatura «feta de retalls, de tòpics i llocs comuns» on els pagesos són «uns éssers purs, nobles, senzills [...], una mena d'herois no contaminats pel vici orgiàstic de la ciutat».⁵ Els seus són just el contrari. Tant és així que hi va haver gent que es va sentir ofesa per aquest retrat tan poc equànime i l'autor va acabar donant explicacions: en un article publicat el 1937 deia que si havia escrit un llibre «tan dur, tan aspre, tan amarg» era precisament «perquè els camperols de Catalunya procuressin fugir de la incultura i no assemblar-se en res als camperols de la meva novel·la». I afegia que tenia claríssim que al camp «hi ha de tot, com a ciutat».⁶ És a dir, que va decidir donar una imatge tan negativa de l'àmbit rural amb una certa voluntat pedagògica.

No gosarem desmentir que l'autor tingués aquest objectiu moralitzant, però la sensació és que per sobre de

⁵ Vegeu p. 54.

⁶ Ll. Capdevila (19 de maig de 1937). Treballar per a la guerra. *La Humanitat*, p. 4.

tot va fruir intensament dibuixant els personatges, recargolant-los més i més en un exercici literari que és un plaer de llegir —malgrat el biaix masclista que fa que les dones que surten al llibre siguin encara més abjectes que els homes, que ja és dir. I també se'ns fa evident que va aprofitar aquestes figures per expressar sense embuts la seva visió crítica, àcida en alguns moments, dels debats més candents de l'època, com la influència de la religió a la societat, la corrupció del clergat, els perills de la incultura o la crítica al poder.

El 1931 es va anunciar la segona edició de *Venus i els bàrbars* amb l'argument comercial de «novel·la discutidíssima».⁷ L'autor, però, ja estava enfeinat en altres projectes literaris, periodístics i també polítics, fruits del seu compromís amb la República. El remolí que era sempre la seva vida se l'enduaia per altres camins.

El que no podia imaginar Lluís Capdevila, el jove burgès, el bohemí desclassat, l'*enfant terrible*, l'escriptor compulsiu; el que va arribar a vendre milers de llibres; el que va estrenar obres de teatre a Barcelona i a Madrid; el que va dirigir un dels diaris més importants del país i també algunes revistes, era que perdria una guerra i que tota aquella activitat frenètica que el feia tan feliç s'estroncaria de cop.

El 1939 va enfilat un exili que no va voler trencar fins que el dictador va ser mort i enterrat, i va acabar els seus dies a Andorra, sense deixar d'escriure, però ja gairebé oblidat a Catalunya. Avui és gairebé impossible trobar una obra seva. Per això és una gran notícia que amb *Venus*

7 Nòtula (10 d'abril de 1931). *L'Esquella de la Torratxa*, p. 232.

i els bàrbars es ressusciti aquella obra fresca i alhora fosca, salvatge i implacable que va enganxar els nostres avis o besavis. Ens connecta amb aquell país valent, ple de somnis i sorprenentment modern de fa un segle, i ajuda a fer justícia a un autor que hauria de tornar a totes les llibreries.

AGNÈS ROTGER,
Badalona, gener de 2026

Criteris d'edició de *Venus i els bàrbars*, de Lluís Capdevila

Lluís Capdevila entra, amb *Venus i els bàrbars*, al grup de capdebrotians a qui hem tocat allò que no sona, com Prudenci Bertrana o Santiago Rusiñol — autor amb el qual vam establir els criteris d'edició que seguim des de llavors. Així doncs, i com sempre, intervenim només on cal.

D'aquesta manera, hem revisat l'ús de les majúscules i minúscules, i de cometes, guions i guionets; hem intervingut mínimament en la puntuació; hem regularitzat l'accentuació (*jóc* > *joc*), l'apostrofació (*de aquesta gent* > *d'aquesta gent*), la ela geminada (*mistel·la* > *mistela*), i hem corregit aquells mots els ajustos dels quals no n'alteren la prosòdia (*quinquer* > *quinqué*, *encarquerat* > *encarcarat*). A més, hem unificat les formes *darrere*, *enrere* i *rere*, i hem corregit les confusions de grafies vocàliques i consonàntiques que no provoquen afectacions fonètiques: *selvatge* > *salvatge*, *atlas* > *atles*, *desnarit* > *desnerit*, *berra* > *verra*, *bateg* > *batec*, *falziot* > *falciot*, *destroçar* > *destrossar*, etc. Així mateix, hem mantingut l'alternança de *per* / *per a* davant d'infinitiu, però, per a una major comprensió del text, hem eliminat la preposició *a* davant de complement directe. Hem mantingut, també, la concordança del verb *haver-hi* amb el sintagma nominal en plural que el segueix, construccions no normatives

com ara *de que* o la combinació de preposició + article + *que* (*en la que, de la que...*), i formes verbals incorrectes però significatives (*sentia's* en comptes de *se sentia, torna's / es torna, posava's / es posava...*). Per acabar, hem conservat totes aquelles paraules considerades col·loquials o barbarismes, i que tant enriqueixen el llenguatge de Capdevila: *pesombre, endoloreix, ambrines, baranal, gonfla, cirar, carn-salada, cabecilla, romescades, goluderia, remangat, sacudides, apretades, enraïmats, cafetí, fulletinesc, afrosos, lucubracions, còrnea, xurriaca, garipaus, perlàtic, pudícia, recader, petaques, libídine, gimnàsia...*

En definitiva, hem procurat oferir-vos una edició curiosa i respectuosa de *Venus i els bàrbars*, una novel·la fosca i salvatge que no us deixarà indiferents.

A J. Martínez Jimeno —gran advocat, home íntegre—, amb tot afecte, amb tota devoció.

Ll. C.

Heu-vos aquí la vida d'un poble, d'unes gentes de poble. No en tots els pobles és igual, la vida. Sortosament. Dickens, en una de les seves novel·les —Master Humphrey's Clock—, desitja descobrir en les coses més vulgars i menys estimades que passen pel nostre sedàs una mica de benestar o un gra de bondat. Jo, Aureli Margalef, després de viure la vida aspra, violenta, tèrbola i sensual del poble, escriuré un llibre en el qual no hi haurà el més petit resplendor de benestar, la més petita ombra de bondat, un llibre de lectura aspra, tèrbola, violenta i sensual, en el qual dominaran dues tonalitats: el roig i el negre.

Naturalment, jo no pretenc escriure una novel·la de la que s'esgotin les edicions, una novel·la de les que enriqueixen l'editor i que pel seu assumpte i els seus personatges —l'amor, l'adulteri, la cocaïna, les grans platges de moda, els Palace i els Negresco...— delecti un públic de senyores histèriques i nois de casa bona. No, no: jo no conec l'art d'escriure novel·les, l'art d'enganyar la gent. Jo no soc un novel·lista. Jo soc, simplement, un home que ha vist, i que conta el que ha vist.

Aquest llibre l'he escrit en llargues i penoses hores, quan el tedi del poble queia damunt meu com la grapa d'un monstre. Perdoneu-me aquesta imatge. Ja veureu que en el llibre que us ofereixo he procurat defugir aquest perill de les imatges. És un llibre, el meu, antiretòric, viu, àcid. És el llibre contra la

naturalesa i contra els homes de la naturalesa. Alguns novel·listes, la major part d'ells, ens han dit que els costums d'aquests homes de la naturalesa eren idíl·lics, patriarcals. Ens han pintat una Arcàdia de crom, amb mel i sucre. Han abominat de la ciutat, que és la civilització, tirant-li al rostre el llot dels vicis més abjectes, més infamants. Han cantat, amb un lirisme tronat i cursi, les excel·lències de la que ells nomenen, inflant-se la boca d'una manera còmica, mare Natura. És l'herència funesta de Rousseau. Del llagrimós amic de la senyora Warens descendeixen tots els poetes cursis de la Terra. Rousseau feu de la naturalesa un apetalós producte de confiteria.

Aquest llibre meu deixarà una sensació amarga, de pesombre. Sembla que és obligat de pintar el camp amb una paleta de colors brillants i clars, amb una paleta tan banal com la de Sorolla, per exemple. Jo, després d'haver vist el camp de prop, el pinto amb la negra paleta de Rembrandt.

Avui, com mai, quan s'ha aguditzat el mal de l'anàlisi, hom ha de procurar esbrinar el com i el perquè de tots els seus sentiments. Jo vaig a fer-ho, també.

Aquesta sensació de sequedat, de crueltat, de sadisme, que m'ha deixat el camp, potser és deguda al meu estat anormal. Jo he anat al camp, jo he vingut a aquest poble de la muntanya catalana, convalescent d'una malaltia. La convalescència és una resurrecció: els ulls s'obren de nou a la vida, i tot es veu prim, boirós. Tenim la sensibilitat afinada, hiperestesiada. Topem contínuament amb la realitat —de la que, durant la malaltia, hem perdut tota idea—, i la topada ens endoloreix, ens atueix. La nostra retina no pot resistir les clarors massa violentes, els colors massa durs. Les nostres oïdes sofreixen amb una remor massa forta. El més lleu esforç ens dona un gran cansament. Els nostres

nervis s'alteren amb qualsevol espectacle que, en estat normal, no ens faria ni fred ni calor ni ens interessaria. Tota la nostra força física s'ha afeblit, i ens posa davant la vida en una situació falsa, poruga i desconcertant.

La peresa que a l'home de ciutat dona el camp, acaba de deprimir el seu esperit. Al camp, més que en cap altre lloc, la vida és purament material, purament animal. No hi ha, en la vida del camp, més que apetits físics. S'està més prop de la bèstia que de l'home. Potser en això consisteix la veritable felicitat.

Però és molt possible que aquesta impressió acre del camp, sols la tingui jo, que soc un malalt. És possible que un home sa vegi el camp com una estampa i tingui aquests homes del camp per uns éssers idíl·lics d'ànima inefable. És possible que el camp sigui, com volen els poetes, una mena de jardí de Le Nôtre per a totes les fortunes. Hi ha una cosa que em fa dubtar de les meves afirmacions: el gust que pel camp té la burgesia, la nostra i la de tot arreu. El burgès de totes les latituds és un home seriós, treballador, metòdic, de costums honestos i morigerats. La burgesia és el puntal del món. El somni de tot burgès és construir-se o comprar-se una caseta a les afores i retirar-se dels negocis per a dedicar-se a la contemplació de la naturalesa. D'això jo en trec una conseqüència: que la naturalesa deu tenir una certa importància.

Jo, però, no rectificaré una sola paraula d'aquest llibre. Aspre, lleig i dolorós com és, l'estimo com algunes mares estimen els seus fills deformes. A més a més, per a mi, la veritat de la naturalesa és la que he vist jo, perquè la veritat no és una per a tothom: cada u té la seva.

La meua veritat l'ofereixo, en aquest llibre, nua com la representaven els pintors de les darrerries del passat segle en els seus símbols. Crec que és aquesta l'única manera d'afrontar la

veritat. Posant-hi vels i fulles de parra per no ofendre la moral pública —pública com certa mena de dones que fan fira del seu cos—, s'ha fet un ruralisme antipàtic i fals. És un ruralisme ensucrat i encarcerat.

Aquesta és l'única raó, l'única força que em fa publicar aquest llibre. Jo sé bé que a la nostra terra, amb la publicació de llibres, no es guanyen diners. Jo no necessito guanyar-ne. Jo soc ric, prou ric per no haver de treballar per viure. A més, tampoc tinc la vanitat de l'escriptor professional.

Publico aquest llibre, encès de violència i de virulència, perquè sigui una arma contra aquests novel·listes que, sense cap mena de dignitat, han convertit el pagès pudent i analfabet en una mena de sant d'altar, dotat de totes les virtuts.

I

A mitja tarda i en un poble de la plana he deixat l'automòbil que, junt amb altres viatgers, m'havia dut fins aquí.

Un home m'esperava amb dues mules. Aquest home ha lligat el meu equipatge —un parell de grans maletes, un sac de mà— a l'esquena d'una de les mules. L'altra, que tenia posada una sella incòmoda i primitiva, l'he cavalcat jo.

—I vós? —li he preguntat a l'home que baixava del cim a rebre'm.

No: ells aniria a peu; ell era pagès i podia caminar; ell no es cansava; ell no podia cansar-se.

I hem emprès el camí, enfilant la muntanya que cloïa el carrer —l'únic carrer del poble, costerut i torçat— com una decoració de teatre.

Aquest home que m'acompanya, que em guia, és un home esquerp, eixut i silenciós. Un poeta trauria del seu silenci una deducció: que està acostumat a parlar amb els estels. Jo sé que si algú hi ha incapaç de parlar als estels, és aquest home i tots els homes com ell. Jo sé que aquest home mai ha mirat els estels més que per saber si plourà o si farà sol. Senzillament: aquest home no parla perquè a mi, que vinc de la ciutat, que soc un senyor, no sap què dir-me.

La tarda té, en aquests cims, una lluminositat meravellosa. L'aire és fi, viu, transparent. Es respira una forta,

una deliciosa olor d'espernallac, espígol, romaní, farigola, les bones herbes remeieres que, durant molts anys, han explotat els poetes de jocs florals. Són aquests els dies inicials de la primavera, quan la gent plora la mort de Jesús. Aquestes muntanyes, aquests costers de conreu, aquests camps, aquestes oliveres, aquests avellaners, tot, té un aire de resurrecció. La naturalesa no té déu, ni llàgrimes per a plorar-lo.

No es veu ni un home, ni una casa. No se sent un lladruc de gos, que tanta companyia, tanta humanitat, dona al camp. L'aire, com més anem avançant, com més anem ascendint, es fa més fi, més fred. Jo m'alço el coll de l'abric.

Aquesta solitud dona grandiositat al paisatge, però és una grandiositat que deprimeix l'home, que el fa més petit i el deixa indefens. La naturalesa és per a ell un enemic; torna's ferrenya, hermètica, misteriosa.

Aquest és un paisatge dur, esquerp, salvatge, per a fer-hi una guerra de brutalitats, crims ferotges i violacions. Les muntanyes tenen tonalitats d'una magnífica violència: blaus profunds, blaus transparents, morats càlids, minis, sienes i ocres. Les cimes, en aquesta hora última de la tarda, tenen coloracions de rosa i d'or. En aquest aire encès de la tarda, que dona al paisatge un to tràgic, vola un corb. Per entre pedres i gatoses es desfà, cantant, una cabellera d'aigua que baixa a la plana. La plana va fonent-se, desapareixent en la penombra capvespral. Una boira violeta l'embolcalla. En aquesta penombra brillen les llums d'un poble, d'un mas isolat.

Ací dalt hi ha encara un sol que tot ho vesteix de porpra. El cel, en contrast violent amb aquest to dels penyals

encesos, té una lírica i suau blavor en la que la lluna és una lluna escenogràfica, una lluna de conte de fades. En els arbres tremolen les primeres fulles i els primers nius. Ara, en aquesta hora, el paisatge s'omple de cantúries d'ocells que se'n van a joc. Aquests ocells són les rosardes, els roque-rols, els falciots, les cadernereres, els gafarrons, les tórtores.

Quan arribem al cim, s'albira una gran planura davant meu. En aquesta planura hi ha el poble, que destaca, contra el cel, les seves teulades, la torre de la seva església. La tarda es va abaltint en successives tonalitats roses, violetes, ambrines, grises. El sol ha desaparegut i ha deixat una llüissor d'or viu damunt les muntanyes blaves de llunyania.

A l'entrada del poble, s'obre la boca de foc d'una ferreria. Ja és nit, i brilla la lluna.